

Vinš, Přemysl

**Okupace Československa v roce 1968 v kontextu politiky hoxhovské
Albánie**

Porta Balkanica. 2010, vol. 2, iss. 1, pp. 4-13

ISSN 1804-2449

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135269>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Přemysl Vinš

O kupace Československa v roce 1968 v kontextu politiky hoxhovské Albánie

„Československý lid musí povstat!“¹

O příčinách, průběhu a následcích vojenské invaze pěti zemí Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 bylo u nás i v zahraničí napsáno mnoho studií. Kromě prací, které analyzují politický a ekonomický vývoj v Československu v roce 1968 a které nahlízejí na srpnovou invazi v kontextu tehdejšího mocenského soupeření SSSR a USA, se objevují studie, které československé události v roce 1968 sledují z pohledu jednotlivých zemí a jejich zahraničně-politické orientace. Příkladem takové práce v českém prostředí je Pelikánova monografie *Jugoslávie a Pražské jaro*.²

Také tento článek nahlíží na invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 z vnějšího pohledu – z pohledu Albánie, která byla v srpnových dnech invaze formálně stále členem Varšavské smlouvy. Cílem tohoto článku je představit nejen postoj albánského komunistického režimu k reformnímu hnutí v Československu a k následnému vojenskému zásahu, kterého se Albánie neúčastnila, ale článek chce rovněž ukázat, jak byla tato událost ze strany albánských nejvyšších představitelů využita k posílení tehdejší ideologické linie a zahraničně-politického postavení země.

Tato krátká studie je založena na výzkumu albánských archivních materiálů, albánského dobového tisku a oficiálních děl nejvyšších představitelů Albánské strany práce (dále jen PPSH). Jejich díla sepsaná často se značným časovým odstupem nabízejí oficiální interpretaci dřívějších vnitropolitických i zahraničně-politických rozhodnutí PPSH. Tato oficiální díla byla určena široké veřejnosti a jejich smyslem bylo udržení představy o neomylnosti a prozívatelnosti předních albánských státních a stranických činitelů v čele s Enverem Hoxhou a ospravedlnění jejich politických a ekonomických kroků. Mezi nejdůležitější vydané prameny, ve kterých je možné nalézt stanoviska PPSH k československé krizi a k událostem z ní vyplývajících, patří vydané spisy Envera Hoxhy pod názvem *Dílo* (Vepra), zejména svazek 39.³ Hlavním argumentačním dílem Hoxhova režimu, které vysvětluje důvody změny zahraniční orientace Albánie v 60. letech 20. století, jsou Hoxhovy vzpomínky vydané pod názvem *Chruščovci* (Hrushovianët).⁴ Cenným zdrojem informací jsou rovněž *Hlavní doku-*

1 „Trupat e revizionistëve sovjetikë bënë agresion kundër Çekoslllovakisë dhe pushtuan gjithë vendin.“ *Zëri i Popullit*, 22. 8. 1968, s. 1.

2 PELIKÁN, J. *Jugoslávie a Pražské jaro*. Praha 2008.

3 HOXHA, E. *Vepra*, v. 39 (gusht 1968 – dhjetor 1968). Tiranë 1983.

4 HOXHA, E. *Hrushovianët*, Tiranë 1982.

menty PPSH (Dokumente kryesore të PPSH-së)⁵ a pochopitelně denní tisk. Ve výše zmíněných publikacích, které vyšly se značným časovým odstupem, jsou často uveřejněny deklarace, které je možné najít již dříve v dobovém tisku. Nejvýznamnějším periodikem v komunistické Albánii představoval deník *Zëri i Popullit*, což byl orgán Ústředního výboru PPSH. Dalším důležitým periodikem byl deník *Bashkimi*, ústřední orgán Demokratické fronty Albánie. Tyto a další deníky, plně pod kontrolou státních orgánů, byly prostředkem v komunikaci stranického a státního vedení s občany. Zprostředkovávaly tedy veřejnosti oficiální stanoviska nejvyššího vedení země. Za zmínku rovněž stojí satirický časopis *Hosteni*, na jehož stránkách se odražela tehdejší aktuální témata v podobě karikatur a satirických textů. Vedle těchto pramenů, které představují to, co mohlo a mělo být veřejně sděleno, jsou pochopitelně nezastupitelné archivní materiály. Pro zkoumání období, kdy byla v Albánii u moci PPSH, je klíčový zejména fond číslo 14 Centrálního státního archivu (AQSH) – Fond Ústředního výboru PPSH, který obsahuje většinu klíčových dokumentů z jednání nejvyššího stranického vedení.

Přibližme si nyní ve stručnosti, jaké bylo mezinárodní postavení Albánie v roce 1968, kdy došlo k invazi vojsk Varšavské smlouvy do Českosloven-

⁵ *Dokumente kryesore të Partisë së Punës të Shqipërisë*, Tiranë 1974.

ska. Znalost politického kurzu PPSH v 60. letech 20. století je totiž klíčovým východiskem pro pochopení reakce Albánie k událostem v Československu a ke krokům, které v zápětí následovaly.

V době tzv. Pražského jara v roce 1968 byla Albánie sice lidovou republikou s vládou jedné strany (PPSH) a s centrálně řízenou ekonomikou, avšak na rozdíl od Československa a dalších zemí východní Evropy (nezahrnujeme sem Jugoslávii), nebyla součástí mocenského bloku v čele se Sovětským svazem. V této době byla sice Albánie stále formálně členem Varšavské smlouvy, avšak od přerušení diplomatických vztahů mezi Albánií a Sovětským svazem na konci roku 1961 se na činnosti tohoto vojenského paktu nepodílela.

Co vedlo k oddělení malé a na ekonomické pomoci závislé země ze sovětské sféry vlivu? Příčin je třeba hledat několik a především je nutné vrátit se do období po roce 1953, kdy zemřel Stalin. Zárodkem budoucí roztržky albánsko-sovětských vztahů byl nástup Nikity Sergejeviče Chruščova na post prvního tajemníka KSSS v roce 1953 a jím zahájený proces destalinizace, jež vyvrcholila Chruščovovou kritikou Stalinova kultu osobnosti na 20. sjezdu KSSS v roce 1956. Již o dva roky dříve Chruščov přesvědčoval Envera Hoxhu o nutnosti kolektivního vedení a o škodách způsobených kultem osobnosti.⁶ Albánské nejvyšší vedení rovněž znepokojovala vlna rehabilitací některých obětí stalinských čistek v SSSR a dalších zemích. V Albánii žádné podobné rehabilitace neproběhly, neboť by logicky mohly znamenat přímé ohrožení mocenského postavení Envera Hoxhy a Mehmeta Shehua jako dvou klíčových držitelů moci v PPSH a v Albánii. Naprosto zásadní však byla změna v sovětské zahraniční politice. V rámci Chruščovovy politiky „mírové koexistence bloků“ usiloval Sovětský svaz o zlepšení vztahů i s Titovou Jugoslávií. Od roku 1953 vyvíjel Sovětský svaz značný tlak i na Tiranu, aby zlepšila své vztahy s Bělehradem. Albánské vedení v čele s Hoxhou, které svoje dominantní postavení upevnilo zejména po roztržce mezi SSSR a Jugoslávií v roce 1948, však sovětské výzvy uposlechlo jen velice neochotně. K jistému zlepšení vztahů mezi Albánií a Jugoslávií sice došlo, avšak Enver Hoxha nepřestal doufat, že brzy dojde k opětovné roztržce ve vztazích SSSR a Jugoslávie. Neochota albánského vedení k zlepšení vztahů se svým sousedem vzrostla v prosinci 1956 po konání městské tiranské konference PPSH, na kterém se někteří delegáti v duchu probíhající destalinizace a liberalizace poměrů v SSSR odvážili k otevřené kritice nejvyšších představitelů strany. Vyslovili se také pro nutnost rehabilitace některých dříve odsouzených funkcionářů PPSH, včetně projugoslávského politika Koçi Xoxeho, který byl po roztržce s Jugoslávií popraven. Požadavek rehabilitace Xoxeho byl také plně v souladu se sovětskou politikou zlepšování vztahů s Jugoslávií, avšak na to albánské vedení nehodlalo přistoupit.⁷ Enver Hoxha označil konferenci

⁶ HOXHA, E. *Hrushovianët*, s. 49.

⁷ DUKA, V. *Histori e Shqipërisë 1912–2000*, Tiranë 2007, s. 268.

v Tiraně za „výsledek činnosti jugoslávských agentů“⁸ a přísné tresty, kterými byli někteří delegáti tiranské konference potrestáni, jen více rozladily Moskvu. K prosazení své vůle Moskva v této době již zcela běžně přistupovala k omezování své hospodářské pomoci, což ještě více prohlubovalo nedůvěru Envera Hoxhy v Sovětský svaz.⁹ Na podzim roku 1956 se Enver Hoxha pokusil využít nepokojů v Polsku a především vojenský zásah v Maďarsku k oddálení Moskvy od Bělehradu. Podle Hoxhy byl hlavním podněcovatelem revoluce v Maďarsku Jozif Broz Tito a jeho „revizionistická politika“.¹⁰ Po sovětské intervenci do Maďarska Hoxhovo vedení pochopilo, co by mohlo očeká-

vat v případě snah o odpoutání se ze sovětského vlivu.¹¹ I přes to, že k přímé roztržce se Sovětským svazem vedla ještě daleká cesta, Albánie začala stále více spolupracovat s Čínou, ve které spatřovala jistou alternativu k ochranné ruce SSSR. V listopadu 1956 Enver Hoxha navštívil Čínu a zpět si odvezl nejen příslib hospodářské pomoci, ale také podporu albánského stanoviska proti sblížení s Jugoslávií.

Kromě neochoty normalizovat vztahy s Titovou Jugoslávií byla příčinou ochlazování vztahů se SSSR také odlišná představa o ekonomické roli Albánie v rámci sovětského bloku. Albánie požadovala další úvěry na rozvoj albánského těžkého průmyslu, zatímco Chruščov přesvědčoval Envera Hoxhu, aby se Albánie vzdala výstavby průmyslových závodů. Podle sovětského plánu se měla Albánie zaměřit na rozvoj některých sektorů zemědělství, zejména na pěstování citrusů, kterými by pak Albánie zásobovala trhy ostatních zemí RVHP.¹² To by však ve svém důsledku znamenalo ještě větší závislost Albánie

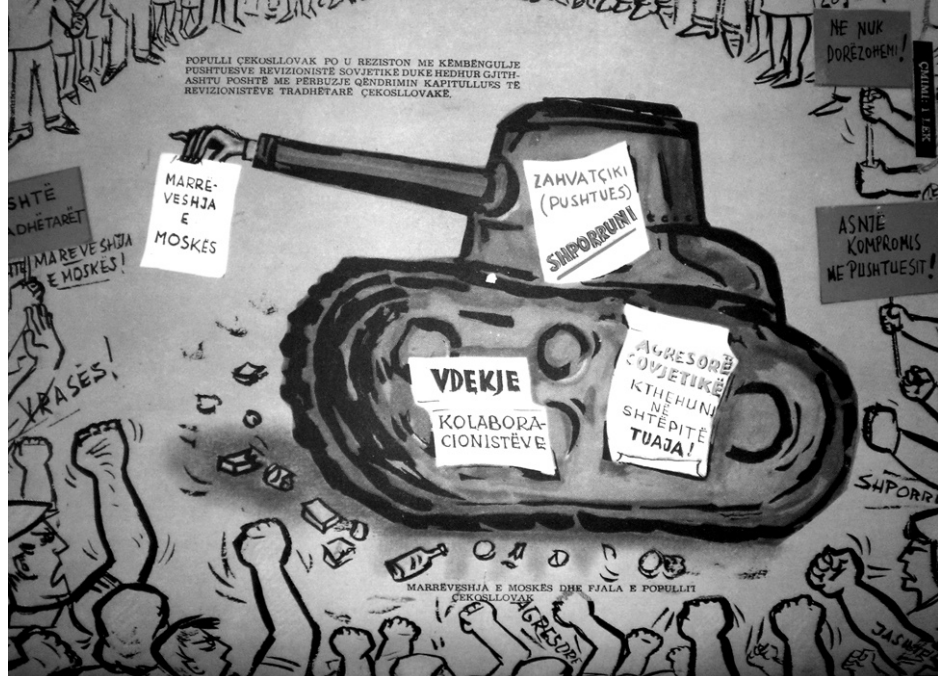
8 HOXHA, E. *Hrushovianět*, s. 189.

9 DUKA, V. Op. cit., s. 267.

10 Tamtéž, s. 268–269.

11 DUKA, V. Op. cit., s. 269.

12 HOXHA, E. *Hrushovianět*, s. 352–356.

na Sovětském svazu a jeho spojencích. Rozvoj zejména ekonomických vztahů s Čínou se na konci 50. let 20. století stal pro přežití Hoxhova konceptu soběstačné Albánie naprosto klíčový. Na bukurešťském shromáždění komunistických stran při příležitosti III. sjezdu Komunistické strany Rumunska v červnu 1960 albánská delegace nepodpořila Chruščovovu kritiku Číny a stále více se přikláníla na stranu Pekingu. Albánská podpora Číny nebyla náhodná, neboť stejně jako Čína ani Albánie nesouhlasila s kritikou Stalinova kultu osobnosti a s Chruščovovou politikou mírové koexistence bloků.¹³ Na přelomu 50. a 60. let se tedy zájmy Číny a Albánie natolik sblížily, že se albánské vedení rozhodlo ke změně ochránitele. Od spolupráce s Čínou si Enver Hoxha sliboval, že vzhledem ke geografické vzdálenosti Albánie od Číny bude nový mocný spojenec podporovat albánskou snahu o všestranný rozvoj albánského hospodářství. Dramatické zhoršení vztahů se Sovětským svazem se naplno projevilo na zasedání Valného shromáždění OSN v roce 1960, kdy došlo k ostré výměně názorů mezi Chruščovem a Mehmetem Shehmem. Vrcholem roztržky pak bylo zasedání 81 komunistických a dělnických stran v Moskvě v listopadu 1960. Ve svém projevu Enver Hoxha obvinil SSSR z podněcování protikomunistické revoluce v Albánii, z ekonomického nátlaku a podpory řeckých územních nároků na území jižní Albánie. Enver Hoxha rovněž otevřeně podpořil protisovětskou řeč Teng Siao-pchinga. Po několika ostrých replikách Enver Hoxha a Mehmet Shehu konferenci předčasně opustili.¹⁴ Albánsko-sovětský spor se dále vyostřil po konfliktu na vojenské námořní základně

13 DUKA, V. Op. cit., s. 272–273.

14 Tamtéž, s. 274.

u Vlory, kdy albánská strana dovolila Sovětům, aby odpluli jen s těmi ponorkami a loděmi, na kterých byla pouze sovětská posádka. Ostatní ponorky a lodě si Albánci ponechali. Sovětský svaz a další země východní Evropy pak stáhly z Albánie své poradce a přerušily ekonomickou pomoc. V prosinci 1961 pak SSSR přerušil i diplomatické styky s Albánií, která spojenectví se SSSR nahradila poněkud kuriózním spojenectvím s Čínou.¹⁵ Pro Albánii se Sovětský svaz stal revizionistickou zemí, která se odchyliła od správné marxisticko-leninské cesty a která pod rouškou leninských frází usiluje o znovuzkříšení kapitalismu v SSSR.¹⁶

Události v Československu se během roku 1968 dostaly i do pozornosti albánských politických špiček. Ještě před začátkem invaze se „problémy“ Sovětského svazu s Československem staly vítaným zdrojem argumentů, které albánské stranické vedení mohlo využít k obhajobě správného postoje, jenž Albánie zaujala na sjezdu v Moskvě v roce 1960. Československé téma pomohlo albánským ideologům v prezentaci Albánie jako země, která se drží „pravých marxisticko-leninských principů“.

První podrobnější zprávy o situaci v Československu se v albánském tisku objevily až po 14. červenci 1968, kdy se ve Varšavě uskutečnilo setkání zástupců Sovětského svazu a dalších socialistických zemí s výjimkou Československa a odkud byl Alexandru Dubčekovi zaslán dopis vyjadřující znepokojení SSSR a partnerských zemí nad vývojem v ČSSR.¹⁷ O tři dny později vyšla ve všech důležitých denících podrobná analýza vývoje v Československu pod názvem *Sovětští revizionisté a Československo*¹⁸, která de facto tlumočila oficiální stanoviska nejvyššího vedení PPSH. Tato analýza se později objevila i jako součást díla Envera Hoxhy.¹⁹

Albánie dubčekovské reformy a rostoucí napětí mezi ČSSR a SSSR vysvětlovala jako jasný důkaz probíhající dezintegrace „revizionistického bloku“ v čele se SSSR.²⁰ Kritika z albánské strany nesměřovala prvotně na adresu československého vedení, ale především na sovětské vedení. I to zřetelně ukazuje, že československá otázka měla posílit albánské argumenty v ideologické ofenzivě proti SSSR a především jeho „revizionistickému vedení.“ Tyto protisovětské útoky začaly po roztržce v roce 1961 a pokračovaly nepřetržitě s větší či menší intenzitou až do konce 80. let 20. století. Analýza československých událostí v albánském tisku uvádí, že Československo a další sovětské satelity usilovaly o odpoutání od SSSR a byly ochotny spojit se s USA. Hlavní vinu však na tom měl mít především sám SSSR, jehož politika „mírové koexistence“ postoupila tak daleko, že v USA viděl spojence, s nímž si rozdělí

15 Tamtéž, s. 274–275.

16 HOXHA, E. *Hrushovianët*, s. 446.

17 Mbi ngjarjet e Çekosllovakisë. *Zëri i Popullit*, 21. 7. 1968, s. 4.

18 Revizionistë sovjetikë dhe Çekosllovakia. *Zëri i Popullit*, 24. 7. 1968, s. 3–4.

19 HOXHA, E. *Veptra*, vëll. 39, s. 468–495.

20 Tamtéž, s. 470.

zbytek světa.²¹ Situace Československa je v analýze popsána jako velice vážná: „Československý lid prožívá těžké dny, neboť je ohrožován zevnitř i zvenku. Je to výsledek zrady chruščovských revizionistů, československých revizionistů, vnitřní československé reakce a zahraniční revizionistické a imperialisticko-kapitalistické koalice.“²² Počátek problémů Československa byl opět spatřován především v tom, že Novotného ČSSR spojila svůj osud s Chruščovem a jeho nástupci. V souvislosti se sesazením Antonína Novotného z pozice prvního tajemníka ÚV KSČ a jeho nahrazením Alexandrem Dubčekem v lednu 1968 se nepsalo vůbec o soupeření reformního a konzervativního křídla uvnitř KSČ. Celá záležitost byla podle albánské interpretace řízena Moskvou. Právě ve snadném nahrazení Novotného téměř neznámým Dubčekem byl spatřován důkaz o klíčové roli Moskvy. Dubček nebyl popisován jako kompromisní osoba, na které se shodly proudy uvnitř KSČ, ale jako kompromisní osoba, na které se shodly především proudy ve vedení SSSR.²³ Tím bylo opět jen zdůrazněno, že „bývalé lidové demokracie“²⁴ jsou zcela v rukou vedení SSSR a že v samotném SSSR probíhá mocenský boj, který pramení z odklonu od marxismu-leninismu.

Ačkoliv Dubčekovy reformy a celková liberalizace československé společnosti stále více znepokojovaly Moskvu, nepřichází v úvahu domněnka, že by se tento odklon ČSSR od Moskvy setkal u albánského vedení se sympatiemi. Naopak! Reformy v ČSSR byly interpretovány jako jasná snaha dubčekovského vedení o přechod Československa ke kapitalismu: „Československo, jeden ze satelitů sovětského revizionismu nyní bojuje za odtržení od Chruščovců a za spojení s Američany a se západním kapitalismem. V těchto snahách se české reakci a českým revizionistům dostává pomoci od světového kapitalismu.“²⁵ Dubček byl v albánské analýze československých událostí nařčen z útoků proti Gottwaldovi a ze snah rehabilitovat Slánského. Albánské stalinistické vedení se k těmto skutečnostem stavělo značně negativně. Z albánského pohledu se v tomto ohledu Dubček nelišil od sovětských vůdců, kteří jej zpočátku podporovali a vlastně jej i dosadili k moci. Zhoršení vztahů ČSSR a SSSR bylo albánskou stranou vnímáno jen jako důsledek toho, že se Dubček Sovětům vymkl z kontroly. Brežněvův režim se tak vlastně jen potýkal s důsledky své nezodpovědné politiky, s nejednotností a úpadkem ve vlastních řadách. Za základ tohoto drolení sovětského impéria se považuje opuštění stalinské linie a rozmach revizionismu.²⁶ Analýza se rovněž zabývá tím, co by pro „revizionistický blok“ znamenala případná ztráta Československa. Ta by údajně jen dále prohloubila krizi, kterou revizionismus prodělával, a přechod ČSSR ke kapitalismu by mohl ohrozit i stabilitu Sovětského svazu. Vážnost situace je podržena kon-

21 Tamtéž.

22 Tamtéž, s. 468.

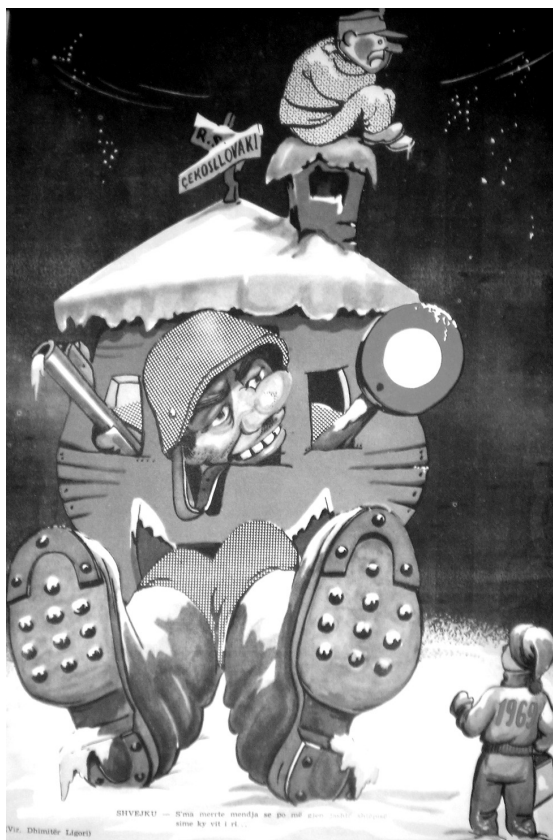
23 Tamtéž, s. 472.

24 Tak byly albánským dobovým tiskem nazývány evropské země pod sovětským vlivem.

25 HOXHA, E. *Vepra*, s. 472.

26 HOXHA, E. *Vepra*, s. 474–481.

která vyhlásí nelítostnou válku Dubčekově revizionistické straně a všem ostatním buržoazním československým stranám a která bude bojovat za sjednocení dělnické třídy a československého lidu v ozbrojené revoluci proti všem vnitřním revizionistům (...), proti sovětským, jugoslávským (...) revizionistům, proti americkému imperialismu a celé světové buržoazii a světovému kapitalismu.“²⁸

Zpráva o vojenské intervenci pěti zemí Varšavské smlouvy do Československa v noci z 20. na 21. srpen 1968 se v nejvýznamnějším deníku Zëri i Popullit objevila dne 22. srpna pod titulkem Jednotky sovětských revizionistů podnikly agresí vůči Československu a obsadily celou zemi.²⁹ Článek konstatoval základní fakta o intervenci a zdůraznil, že československé vedení se plně poddalo invazi. Kromě toho také vyzval československý lid k odvaze a vyjádřil přesvědčení, že obyvatelstvo povstane a bude všemi prostředky bojovat proti okupačním silám

²⁷ Tamtéž, s. 478.

²⁸ Tamtéž, s. 490–491.

²⁹ Trupat e revizionistëve sovjetikë bënë agresion kundër Çekosllovakisë dhe pushtuan gjithë vendin. Zëri i Popullit, 22.8.1968, s. 1.

statováním, že do Československa se chystal rovněž Tito, otec revizionismu, a že změny v Československu se setkaly s podporou u západoněmecké vlády v Bonnu.²⁷

Albánské stranické vedení spatřovalo jen jedno východisko z československé krize. Aniž by to bylo výslovně řečeno, československý lid se měl dát stejnou cestou jako Albánie: „Jen spoléhání se na vlastní síly a na zdravé marxisticko-leninské síly v zahraničí otevírá cestu záchrany. Českoslovenští marxisticko-leninští revolucionáři musejí vytvořit novou – skutečnou marxisticko-leninskou – Komunistickou stranu Československa,

i proti zárcovskému domácímu vedení.³⁰ Oficiální prohlášení nejvyššího stranického a státního vedení Albánie bylo ve všech albánských denících zveřejněno následujícího dne pod názvem *Prohlášení Ústředního výboru PPSH a Rady ministrů ALR o agresi sovětských revizionistů a jejich satelitů proti ČSSR a československému lidu*.³¹ Deklarace ostře odsoudila invazi do Československa a označila ji za agresi fašistického typu. Zároveň bylo zdůrazněno, že: „...československá tragédie má svůj základ ve 20. sjezdu KS SSSR, která pohřbila lenínsko-stalínskou cestu KS SSSR, kterou nahradila revizionistickou chruščovskou linií.“³² Opět je tedy jasně patrná snaha albánských mocenských špiček spojit invazi do Československa s kritikou Sovětského svazu a s obhajobou vlastního politického kurzu. Deklarace rovněž vyjádřila solidaritu s československým lidem a zopakovala, že jedinou cestou záchrany je nekompromisní boj československého lidu. V závěru deklarace je rovněž uvedena výzva „všem opravdovým bolševikům“ v SSSR, aby povstali proti „revizionisticko-fašistické klíče“ a vyhlásili novou Říjnovou revoluci.³³

Vojenská invaze do Československa byla albánskou stranou využita jako záminka k podniknutí kroku, který přetrhnul i poslední – byť jen formální – pouto Albánie se Sovětským svazem. Dne 3. září 1968 Enver Hoxha členům úzkého stranického vedení rozeslal oznámení, že se 5. září bude konat zasedání Ústředního výboru PPSH, jehož tématem bude odsouzení Varšavské smlouvy. K pozvánce Enver Hoxha přiložil svoji zprávu s názvem „O odsouzení Varšav-

30 Tamtéž.

31 Deklarata e KQ të PPSH dhe Këshillit të Ministrave të RPSH mbi agresionin e revizionistëve sovjetikë dhe të satelitëve të tyre kundër RS Çekoslllovakë dhe popullit çekoslllovak. *Zëri i Popullit*, 23. 8. 1968, s. 1.

32 Tamtéž.

33 Deklarata e KQ të PPSH, 23. 8. 1968, s. 1.

ské smlouvy Albánskou lidovou republikou“.³⁴ Hoxhova argumentace se zaměřila na to, že Albánie byla de facto z Varšavské smlouvy vyloučena v roce 1961 a že veškerá rozhodnutí Varšavské smlouvy po roce 1961 jsou neplatná. Toto tvrzení se ve zprávě opírá o to, že Albánie nebyla od roztržky se SSSR pozvána na žádná jednání Varšavské smlouvy a že veškerá rozhodnutí této organizace byla přijata bez vědomí Albánie. Tím byla porušena základní ustanovení Varšavské smlouvy o kolektivním rozhodování. Kromě toho Hoxha uvedl příklady, kdy ze strany Varšavské smlouvy došlo k hrubému zasahování do vnitřních záležitostí země – zmíněn byl mj. spor o námořní základnu u Vlory.³⁵ Na zasedání Ústředního výboru PPSH o dva dny později Hoxha přednesl projev, ve kterém znovu odsoudil Varšavskou smlouvu.³⁶ Svoji argumentaci tentokrát založil na invazi vojsk Varšavské smlouvy do ČSSR na konci srpna: „Poslední události v Československu potvrzují, že Varšavská smlouva již nemá charakter, pro který byla vytvořena. Všechny členské země Varšavské smlouvy, kde jsou u moci revizionistické kliky – kromě Rumunska, zaútočily fašisticky a potají na Československo a použily Varšavskou smlouvu jako prostředek útlaku a otročenské členské země tohoto paktu.“³⁷ Na jiném místě Enver Hoxha vysvětloval, že opuštění Varšavské smlouvy je v albánském zájmu. Zopakoval, že Varšavská smlouva nikdy nebyla pro Albánii zárukou bezpečnosti, a připomněl, že Sovětský svaz Varšavskou smlouvu využíval i jako prostředek nátlaku na Albánii. Hoxha upozornil, že vystoupením v tohoto vojenského paktu se nezvýší ani pravděpodobnost útoku ze strany NATO. Vystoupením z Varšavské smlouvy Albánie naopak vyloučí poslední argument, kterým by případný útok na Albánii ze strany NATO mohl být použit, totiž její členství ve Varšavské smlouvě.³⁸ Podobnou zprávu po Hoxhovi přednesl i Mehmet Shehu. Dne 14. září 1968 pak albánský denní tisk zveřejnil zákon schválený Lidovým shromážděním předcházejícího dne. Tento zákon odsoudil Varšavskou smlouvu a zároveň zrušil platnost zákona č. 2863 z 28. 5. 1955, který ratifikoval členství Albánie v této organizaci.³⁹ Tímto Albánie de iure přestala být členem Varšavské smlouvy.

Tímto článkem jsem se pokusil ve stručnosti objasnit postoj Albánie k událostem v Československu v roce 1968 v kontextu postavení Albánie mezi zeměmi, které byly řízeny politickou stranou založenou na marxistické ideologii. Důležité je zdůraznit, že odsouzení vojenské invaze do ČSSR a následné vystoupení Albánie z Varšavské smlouvy bylo ze strany nejvyššího vedení PPSH motivováno snahou o posílení vlastní autority a ideologických postojů v konfliktu se Sovětským svazem.

34 *Relacion mbi denoncimin nga RPSH të Traktatit të Varshavës*. Arkivi Qëndror Shtetëror, Fondi 14/KQ PPSH, 1968, dosje 1, fl. 2–7.

35 Tamtéž.

36 *Dokumente kryesore*, s. 416–431. Text vydané zprávy je totožný s textem, který lze nalézt v Centrálním státním archivu: AQSH, Fondi 14/KQ PPSH, 1968, dosje 1, fl. 58–116.

37 *Dokumente kryesore*, s. 418.

38 Tamtéž, s. 419.

39 Kuvendi Popullor dënoncon njëzëri Traktatin e Varshavës. *Zëri i Popullit*, 14. 9. 1968, s. 1.